

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/1. Vse pošiljave je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠI

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Licealna knjižnica
1058 Ljubljana, Strossmayerjeva ulica.
II. drž. gimn. (Bpl.)

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna številka 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2.50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. čk. ur. 11.197.

PAVEL FLERÉ:

Šolske oblasti.

(Narodna Prosveta št. 60.)

Dejstvo, da se je delitev naše države v upravno-politične oblasti že izvršila in izročilo tudi šolsko upravo v posameznih oblastih v roke velikim županom, bi kazalo sicer na to, da je odveč še danes govoriti o posebnih šolskih oblastih.

Ako to ipak storimo na tem mestu, je zato, ker hočemo opozoriti na načelno stališče, ki ga v tem vprašanju zavzema slovensko učiteljstvo, ter v kratkih potezah očrtati razloge, ki ga silijo k takemu stališču. Zakaj njegovo načelo je baš iz teh razlogov sposobno, da ga prihvati i ostalo učiteljstvo UJU, ali da o njem vsaj razmišlja, razpravlja in izjavlja svoje mišljenja.

Prvo, kar je treba poudariti, je, da slovensko učiteljstvo, organizirano v UJU, nikakor ni orientirano v pravcu kakega plemenskega separatizma, marveč se zvesto šteje med pripadnike državnega in narodnega edinstva. A baš to učiteljstvo se izjavlja za nedeljeno Slovenijo v šolsko upravno oziru. Pri tem ga vodijo 1. kulturne potrebe slovenskega šolstva, 2. administrativni vidiki, 3. zahteva po šolski avtonomiji.

Kulturne potrebe.

Kulturne potrebe slovenskega šolstva moramo smatrati istovetnim z obče narodnimi kulturnimi potrebami. Slovenski del našega troedinega naroda je bil pred ujedinjenjem upravno deljen na štiri avstrijske pokrajine: Koroško, Kranjsko, Štajersko in Primorsko, dočim so bili prekmurški Slovenci podložni Madjarom. Naravno, da se narod kulturno ni mogel dvigniti ob tej razcepljenosti, posebno še zato ne, ker so avstrofilski vladni eksponenti za vsakim kulturnim gibanjem iskali panslavizem in izdajstvo; priznati pa moramo, da je ravno kulturno narodno gibanje bilo tisto, ki je kopal grob svoji mačehi Avstriji. Posebno hud je bil nemški pritisk na Slovence, ki so bili odvisni od nemškega Cellova in Gradca, tedaj na Koroškem in Štajerskem; nekaj boljše se je godilo tistim, ki jih je upravljala Ljubljana, na Goriškem in Primorskem se je favoriziral italijanski življenjski škodo slovenskemu, dočim se pod trdo roko Madjarske v Prekmurju že obče ni moglo govoriti o narodnem življenju Slovencev. Šele po ujedinjenju se je Slovenija,

kolikor je je ostalo ponesrečni rapalski pogodbi v naši državi, zedinila v eno upravno celoto tudi v prosvetnem oziru, in takoj je bil videti mogočen kulturni razmah. Kar so naši očeti zasanjali še pod Napoleonom, za kar so se borili v letu 1848. in od tedaj naprej in naprej, smo dosegli Slovenci po udruženju: lastno popolno univerzo, tehniko v Ljubljani, slovenske srednje šole in docela slovenske osnovne šole, v katerih se je do tedaj širila nemščina, odnosno madjarščina ali italijanščina ter jeta aliona na mnogih krajih že grozila, da povsem izpodrine iz šol materinski jezik slovenski. Umevno je, da si malnarod, kakor smo Slovenci, more obdržati toliko kulturne dobrine, ako ostanejo te nedeljene in neokrnjene ohranjene vsemu narodu. Napačno bi bilo, gledati v tej konstataciji kako plemensko separatistično ozadje, zakaj reči je treba, da vsaka državno nacionalna šola — od osnovne pa do znanstvenega vseučilišča — služi in mora služiti nacionalno državni kulturni, a po občem pravcu kulture tudi obče-kulturni ideji.

Ta prvi moment, ki smo ga iznesli v prilogo avtonomnih šolskih oblasti, priznavamo, da ne prihaja toliko v poštev niti za srbski niti za hrvatski del našega troedinega naroda, zato je i Srbom i Hrvatom najtežje umljivo, a mu tudi najrajši podtikajo separatistično tendenco, ki pa je nima. Opozoriti bi si dovolil samo še na to, da je slovensko šolstvo istotako dete celokupnega slovenskega dela našega naroda, kakor je srbska šola dete celokupnega srbskega dela in hrvatska hrvatskega; rojeno v mukah, dvignjeno s trpljenjem in srčno krvjo. A to, kar čutimo do njega, je ljubezen in ne sentimentalnost, in s tega gledišča bi se bilo ozreti na ta naš razlog.

Administrativni oziri.

Lažje umljivo sta ostala dva razloga: administrativna in avtonomija (op. administrativna samouprava) šolstva, osobito poslednji, ker je to itak zahteva vsega učiteljstva v UJU.

Že v »Nar. Prosveti« samji smo se izrekli proti šolskemu administrativne-

mu centralizmu — dasi smo odkrito priznavali nujnost obče upravnega centralizma države. Šolska administracija je tako subtilna, bi se moglo reči, da ne prenaša najrazraziteje izvedenega centralizma, ako hočemo pustiti vplivati na obči razvoj šolstva različne kulturne in ekonomske prilike v naši državi. Administracija sama ni zmožna, da šolstvo dviga — dokaz, da imamo najvišji razmah pri šolstvu tako v didaktičnem, kakor pedagoškem oziru zaznamovati pri privatnih institutih, ki so najmanj vezani na občo administrativno. Centralna administracija je tudi preobložena z administrativnim poslom, da bi sama mogla dajati primereno in potrebno inicijativno za tak razvoj in razmah. Zato gre naša zahteva za tem, da se ustanove manjše odločujoče administrativne enote, ki bodo sposobne, da pregledajo kulturne potrebe in prilike svojega teritorija; v to pa so baš sposobni kulturni centri v državi; manj, ali celo nesposobni pa so centri, ki jih ima politična uprava, ki mora biti centralizirana, in jih potrebuje za svoje administrativne svrhe. Tem se granice lahko določajo celo z ravnilom in šestilom, prosvetni upravi pa jih morejo določiti le kulturni vidiki in narodnokulturne prilike. Primerov za resničnost te trditve pač ni treba navajati posebej, ker jo občuti v sebi vsak narodni vzgojitelj. Kar mora imeti vse naše šolstvo skupno, je: državno nacionalna vzgojna ideja; in šolskoupravna centrala je pozvana v to, da daje šoli baš ta pravec. To pa bo mogla le tedaj, ako je, rešena administrativnih sitnic, dalekovidna in širokogrudna dovolj, da pušča svobodno besedo kulturnim potrebam širom naše države.

Zahteva po šolski avtonomiji, t. j. administrativni samoupravi.

Že zgoraj smo opozorili na to, da je z itovo državno razdelitvijo na oblasti izročena šolska uprava v roke velikim županom. Brez ozira na to, da so in ostanejo veliki župani ponajveč partijski zaupniki — to vprašanje je iz šolskih vidikov za nas sekundarnega pomena, ker ne bomo nikdar dopustili, da se dnevna politika zanese v šolo — a že dejstvo, da veliki župani niso šolniki, nam diktira zahtevo, da je tudi ne smejo upravljati. Šolo naj ima v rokah učiteljev, učiteljev naj jo upravljajo, učiteljev naj jo vodi v pravcu njenega razmaha. Ta premisa nas logično vodi do zaključka po-

zahtevi avtonomne šolske uprave. Slovensko učiteljstvo je stalno zahtevalo uvedbo učiteljskih komor (op. učiteljskih zbornic), ki naj odločajo v personalnih učiteljskih zadevah ter z odločujočimi državnimi faktorji in s starši skrbje za razvoj šolstva. Take korporacije pa je možno ustanoviti le pri avtonomni (op. administrativno samoupravni), decentralizirani šolski upravi, ako hočemo od njih resničnih koristi za šolo in za dobrobit narodov.

Za danes, ko smo napisali te vrstice predvsem za občo informacijo zahteve slovenskega učiteljstva in kot podnet v diskusijske svrhe, ne razpravljamo o zadevi podrobneje in iz vseh mogočih vidikov. Povdariti le hočemo, da zremo osvoboditev našega šolstva, ki je potrebna iz ozira na pravilno, neutesnjujočo, marveč vsestranski razvoj dovoljujočo državno nacionalno vzgojo, v tem, da se ustanove avtonomne (op. administrativno samoupravne) šolske oblasti, prosvetne direkcije (ali kakor naj se že imenujejo) s sedežem v kulturnih centrih v državi. Na čelu takih oblasti naj bo šolnik, ne birokrat, nego mož, ki pozna kulturne prilike in potrebe določenega teritorija; mož, ki je zavzet za razvoj šolstva in tudi sposoben, da more podpirati tak razvoj.

Opomba: Pod pojmom »administrativne samouprave« je smatrati le ločitev šolske uprave od politične državne uprave in nikakor ne kako teritorialno zakonodajno avtonomijo. Uredn.

Učiteljska omladina.

—uč Podporno društvo za učiteljski naraščaj v Ljubljani. Na pokrajinski skupščini UJU v Krškem se je obširno razpravljalo o tem vprašanju. Posebno pomanjkanje je na moškem naraščaju. Nujna potreba se je povdabila tudi, da bi bilo več dotoka naraščaja kmetskih staršev, kateri bi iz svojega obzorja poznali potrebe kmetskega prebivalstva. Najboljši tak naraščaj dajo lahko v prvi vrsti meščanske šole. Povdarjalo se je potrebo začasne ukinitve ženskih učiteljskih, posebno zasebnih in otvoritev paralelnih moških učiteljskih. Naraščaju pa je treba izboljšati tudi socialni položaj. V to svrhu se je vršil 7. avgusta 1924 v Ljubljani ustanovni občni zbor gorj imenovane društva, ki ima v prvi vrsti namen podpirati naraščaj glede stanovanja in hrane in tudi v drugih ozirih z materialno podporo. Društvo hoče zainteresirati tu-

LISTEK.

Zastopnik slovenskega osnovnošolskega učiteljstva v ministrstvu prosvete.

Dolgotrajna zahteva slovenskega osnovnošolskega učiteljstva, da dobi enega uradnika iz svojih vrst v ministrstvu prosvete, se je sedaj realizirala. S tem se je izpolnila naša zahteva, ki smo

jo stavili vsako leto na glavni skupščini UJU.

Tov. Pavel Fleré, ki je odšel te dni v Beograd, je eden naših najboljših delavcev, dober poznavalec naše šolske uprave in zakonodaje, spreten administrativni uradnik in poznavalec moderne pedagoške literature.

Služboval je kot šolnik najprej pri Sv. Marku niže Ptuja od 1. novembra 1903 do 31. avgusta 1906, nato pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah do 31. marca 1907, odkoder je prišel k Sv. Štefanu nad Šmarjem in na to 1. aprila 1913 v Letuš v Savinjski dolini, odkoder je bil 19. marca 1919 imenovan za okrajnega šolskega nadzornika v Ptuj, katero mesto je opravljal do odhoda v Beograd.

Mnogo njegovih pedagoških spisov je izšlo med časom njegovega službovanja v »Popotniku«, našem znanstveno-pedagoškem listu, kateremu je postal pod Neratom sourednik in leta 1918, samostojni urednik. List urejuje z veliko vneto in spretnostjo še danes. Istočasno pa deluje tudi pri drugih pedagoških listih naše države, osobito »Učitelj« je prinesel že več njegovih prispevkov.

Ob prevratu je skupno s tov. Ganglom izdal »Načrt preustrojitve našega narodnega šolstva«, v katerem so programatične točke našega vzgojnega delovanja in prosvetne uprave. Na polju šolske uprave in zakonodaje je deloval že pred prevratom in je objavil v »Učiteljskem Tovarišu« posebno razpravo ob

priliki, ko je bil predložen avstrijskemu parlamentu načrt o preustrojitvi učiteljskih. Po prevratu je deloval na načrtu novega šolskega zakona, ki ga je sestavilo slovensko učiteljstvo ter je bil pozvan pozneje tudi v anketo Glavnega Prosvetnega Saveta v Beogradu, ki je redigiral dr. Radojevičev načrt šolskega zakona.

Med slovenskim učiteljstvom je organiziral pedagoške krožke ter objavil v »Popotniku« o tem poseben načrt. Kot načelnik kulturno-pedagoškega odseka Poverjeništva UJU v Ljubljani je tudi tu uveljavil svoj načrt in je kulturno gibanje zanesel v organizacijo ter jo s tem dvignil tudi notranje.

Na polju šolsko-pedagoške književnosti se je uveljavil ob prevratu z izdajo III. stopnje »Šolskega lista« za višje razrede osnovnih šol in je izdal pozneje »Peto čitanko za osnovne šole«, za višje razrede, v kateri je uveljavil moderni sistem sestave šolskih čitank.

Deloval pa je tudi zelo mnogo na literarnem polju. Najdemo ga v »Zvončku«, ter je izšlo izpod njegovega peresa tudi več samostojnih del, od katerih vzemajo prvo mesto: Izdaja slovenskih klasikov, t. s.; Izbrani spisi za mladino: 1. Fran Erjavec; 2. Fran Levstik; 3. Matija Valjavec; 4. Josip Stritar; 5. Simon Jenko; 6. A. M. Slomšek. Dalje so izšli njegovi mladinski spisi: »Babica pripoveduje« in nazadnje »Slike iz živalstva«.

Vsa omenjena dela so izšla v založbi »Učiteljske tiskarne«.

Pavel Fleré je tudi odbornik Slovenske Šolske Matice in prvi član Hrvatskega Pedagoškega Književnega Zbora v Zagrebu. Za zasluge na prosvetnem in organizacijskem polju je bil ob priliki prvega kongresa UJU odlikovan z redom Sv. Save IV. razreda.

25 letnica javnega dela g. Josipa Škaviča, poverjenika UJU v Zagrebu.

Letos praznuje pov. g. Josip Škavič v Zagrebu 25letnico svojega javnega pedagoškega in literarnega delovanja. Ob tej priliki mu je v dneh pokrajinske skupščine priredilo učiteljstvo, pov. UJU, Zagreb, slavnostno zborovanje, mu je k jubileju čestitalo in mu s primernim darilom izkazalo svojo naklonjenost. Gosp. Josip Škavič je danes voditelj hrvatskega v UJU udruženega učiteljstva in veren naslednik našega prvaka Davorina Trstenjaka. Na skupščini sta bila navzoča tudi predsednik UJU tov. Milutin Stanković iz Beograda in poverjenik UJU iz Ljubljane tov. Luka Jelenc.

Med mlajšimi funkcionarji »Hrv. pedagoško-književnega zbora« deluje tudi Josip Škavič. Rojen je 14. februarja 1881 v Sisku, kjer je obiskoval osnovno in meščansko šolo, učiteljske je dovršil l. 1899. v Zagrebu. 1. novembra 1899 je nastopil prvo učiteljsko službo v Otrovancu, a nato je služboval na Otoku na Dobri (Po-

